

Muusikaleht

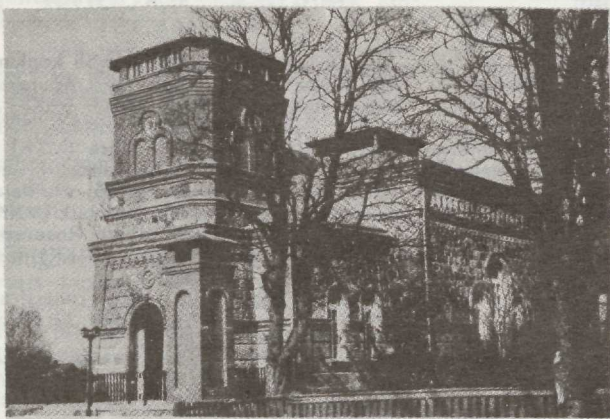
5
1992

Vaidlus
lk. 9

Üks: Muusiku elul pole praegu häda midagi

Teine: Häda on suur. Rojalistid — ainus lootus

TÕRVAS OMA KAMMERSAAL

raldaja poole: Valga maakond, Tõrva, telefon 33-893, pr. Kiira Soovares.

M. TAMME

Tõrva muusikalembusel on vanad traditsioonid. Sealne külakapell "Jauram" tähistab tänavu oma 20. aastapäeva. Selle saamisloost ja asutajast Paul Kaidrest kirjutavad õpilased-koduloolased lk. 6—7.

VEEL NUMBRIS

MIS JUHTUS KARLSRUHES

KAS BEETHOVEN SÜNDIS
UUESTI?

"SUOMI 75" MUUSIKAS

TARTUS SÜNDINUD KUULUS
LAULJATAR

Juba möödunud jõulukuul avas ukseid Tõrva kammerisaal. Lagunenud õigeusu kirikust suudeti ehitada hea akustikaga korralik kontserdisaal. Tegi seda a/s Tõrva Ehituskoondis. Mitukümmend aastat seisis kivist kirik varemetes, kuni ometi leiti rahad ja võimalus ehitus restaureerida. Saalis on 150 istekohta, garderoob, esinejate ruumid, väike kohvik. Maitsekas sisekujundus on kunstnik Ruudi Truult. Väikelinn Tõrva on kuulus oma vabaõhuhüritustega. Kaunis looduslik maastik annab selleks head võimalused. "Tuleb inimesed uuesti süvamuusika juurde tuua", ütleb maja perenaine Kiira Soovares. Kolm-neli korda kuus astuvad üles kohalikud muusikakollektiivid. Külas on käinud Valgevene Kammerorkester, Arvo Leibur, oodatakse "Hortus Musicust", Therese Raide muusikasalongi.

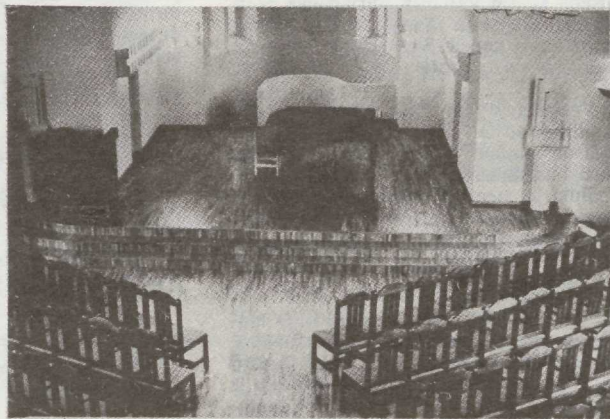
M.T. "Tundub, et kohalikud isetegevuslikud muusikud esinevad täissaalile?"

K.S. "Nii see kipub olema. Tullakse huviga vaatama kuulama naabrit, sugulast, oma lapselast. Taidlejate repertuaar on ju lihtsam ja seetõttu ka mõistetavam. Tõsiseks kammerkontserdiks peab inimesel olema rohkem ettevalmistust.

Kuid vaatamata sellele tasub elukutselistelgi muusikutel teada, et Tõrvas on täiesti korralik hea kontserdipaik. Elu on näidanud, et huvitavale kontserdile tulevad inimesed ka väljaspoolt Tõrva linna."

Kammersaali kasutavad ka Helma koguduse Tõrva inimesed. Kuna Tõrvas on vaid vana vennastekoguduse palvemaja, siis pidulikke ja kontsertjumalateenistusi peetakse uues saalis.

Eestimaa muusikutel, kes soovivad esineda uues Tõrva Kammersaalis, tuleks pöörduda otse maja perenaise-kor-

VÄLISMAALT

SUOMI 75

Soome Vabariik saab sel aastal 75-aastaseks. Kuigi tähtpäev jõuab kätte alles 6. detsembril, algavad pidustused "Suomi 75", sealhulgas muusikalised, juba varem. Suvel toimuvad selles sarjas mitmed üritused — juunis Joensuu laulupidustused, Jyväskylä ja põhjas, Botnia lahe ääres Korsholmis-Mustasaaris muusikafestival, siis veel Savonlinna ooperifestival, ja augustis-septembris "Helsingin juhla- viikot".

Tulevad esiettekanded mitmed, nende hulgas juubelipidustuste jaoks tellitud teosed. Näiteks Joensuu Eino-Juhani Rautavaara iseseisvuskantaat "Minu rahvas on Puu" (Minun kansani on Puu). Samas esitatakse ka Ilkka Kuusisto uus ooper "Postineiu" Ilmari Kianto romaani ainetel.

EESTI MUUSIKAEALU

KEELPILLIÕPETAJAD
VAHETAVAD INFOT

Päevavalgust nägi Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu laualehe 3. number.

Selles leijame Laine Leichterit eesti heliloojate tšellomuusika kogumiku tutvustamise, Ines Rannapi mälestusi tööst eesti viiulimuusika interpreteerimisel, Niina Murdvee tavandilaulule rajatud algõpetuse süsteemi, Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu liikmete täieliku nimekirja ning muudki huvitavaid, õpetlikku ja omapärasid.

ROOTSLANE DIRIGEERIB
ÕPILASORKESTRIT

Aprillis töötas Konservatooriumi sümfooniaorkestriga Lars Benstorp Rootsis. LB on õppinud viiulit, vioolat ja oboed, praegu tegeleb orkestriõpetuse jagamisega noortele.

Dirigendi sõnade kohaselt jäi talle orkestrist väga hea mulje (professionaalne orkester!). Sümpaafia näis olevat

REGIONALIA

VEEBRUAR

Läänemaal

* Lihula kooli õpilastel on saanud traditsiooniks oma kodukoha rahvast kaks korda aastas rõõmustada kontsertidega. Seekord esinesid koorid, solistid, peo- ja rahvataantsijad kohalikus kultuurimajas 13. veebruaril.

Põlvamaalt

* Veebruaris toimusid Põlva Kultuuri keskuses soome päevad. Üleval oli Heimo Mäkelä fotonäitus, esinemas käisid taidlejad nii Eestist kui Soomest.

Järvamaalt

* 15. veebruaril käisid Mažeikiais (Leedus) maakonna taidlejad, et koos sõpradega pühitseda Leedu Vabariigi aastapäeva. Kaasa sõitsid Järvamaa Tarbijate Kooperatiivi naisansambel, kapell Sirje Unga juhatusel, kultuurikeskuse noorte segarahvatantsurühm.

* Veebruaris olid Paides koos vabariigi puhkpilliorkestrite juhid — ligi poolsada entusiast. Kolme päeva jooksul arutati Vabariigi Orkestrijuhtide Puhkpilliorkestri uut põhikirja, peeti nõu laulupeoepertuaari ja puhkpillimuusika arendamise üle. Pillimängu harjutati Rauma külalisdirigendi Pentti Jaloneni käe all.

Harjumaalt

* 11. veebruaril toimus Sakus ELO lauluvõistlus, osa võttas laululapsi Arukülas, Kuusalu, Keila I, Keila-Joa, Turba ja Jüri keskkoolist. Parimateks tunnistati Kuusalu ja Jüri esindus. Lauluõhtu lõpetasid oma laulu-

Helsingi pidunädalate kompositsiooni-konkursil sai I preemia 1957. a. sündinud Harri Vuori oma orkestriteosega "S-wiit". Selle maratonkontserdi teema on "Mare Balticum". Kantakse ette ka teiste Läänemere riikide heliloojate teoseid ja toimub Balti muusikale pühendatud sümposioon.

Ka Eesti on juubeliüritustel esindatud. Jyväskylä annab Kalle Randalu soloõhtu, lõppkontserdi juhatab Peeter Lilje. Helsingi pidunädalate komiteelt on saanud tellimused uutele teostele kolm eesti heliloojat: Raimo Kangro, Eino Tamberg ja Erkki-Sven Tüür.

Mitmed muusikaüritused on juba aset leidnud. Veebruaris oli Oulus traditsiooniline talvine muusikafestival ja veebruarimärtsikuu vahetusel Tampere neljandat korda Soome uue muusika biennaal, millel oli ametlikke külalisi mitmest riigist, k. a. Eestist. Meie Heliloojate Liidu esimees Jaan Rääts pidas oma asjavalitud Soome

vastastikule, ehkki KORSO koosseisus kaasa mänginud kutselisi pillimehi häiris veidike aabitsatõdede selgitamine. Aga teistest küljest — kui noortele pillimeestele pole neid tõdesid mitte kunagi räägitud, on konservatoorium selleks tõesiti viimane võimalus.

Lars Benstorp lubas õige pea Eestisse tagasi tulla. Ning mine tea, ehk õnnestub KORSO ära käia ka Rootsis?

LEO KRÄMER TULEB TAGASI

"Eesti Kontserdi" abonement nr. 1 jõudis sellel hooajal finaali Brahmsi Saksa reekviemiga ERSO, Raadio segakoori, "Eesti Projekti" kammerkoori, Leedu solistide Sigute Stonite ja Eduardas Kaniava osavõtul ning Leo Krämeri eestvedamisel. Leo Krämerit näeb Eesti publik taas tuleval hooajal. Praeguse seisuga on teada, et LK plaanib abonementsarja saksa sümfonismi arengust.

ESIETTEKANNE ÜLE
PÕHJAMAADE

Otseülekanne Põhjamaade raadio-

dega vennad Mart ja Jaak Johanson.

* 20. veebruaril esinesid Keila rahvamaajas operetiõhtu kavaga Katrin Karisma ja Tõnu Kilgas.

Ida-Virumaalt

* 23. veebruaril pidas Kohtla-Järve Kultuurihoonde naiskoor oma kauaaegse dirigendi Asta Jugaste juubelit. A. Jugaste on kooriga koos töötanud 26 aastat. Juubilar juhatusel anti kena kontsert.

* 24. veebruaril oli Jõhvi kultuurikeskuses laste laulukonkursi talvevooru kontsert.

Viljandimaalt

* 8. veebruaril toimus Viljandi Kultuurimajas kontsert, millega tähistati Viljandi Muusikakeskkooli õpetaja, Viljandi Tulutõrjeühingu orkestri ja KEKi puhkpilliorkestri dirigendi Ants Sombri juubelit. Juubilar, nii dirigent kui suurepärase instrumentalist, mängis ise kaasa ka bigbändi koosseisus.

* Viljandi Maavalitsuse ja Nuia Kultuuri ameti eestvedamisel oli 16. veebruaril rahvapillipäev. Esinesid rahvapillimehed, kapellid, rahvamuusikaorkestrid.

* 24. veebruaril toimus Halliste kirikus vabariigi aastapäeva tähistamiseks Tallinna Tehnikaülikooli vilistlaste naiskoori kontsert. Dirigendipuldus olid Silvia Mellik ja Viktoria Jazomägi.

Jõgevamaalt

* 18. veebruaril saabusid Jõgevale küla-ised kaugel Tadžikimaalt. Folklooriansambel andis huvitavaid kontserdid linnarahvale, lastele "Karikakra" lasteaias, pensionäridele nende pool kultuurimajas. Külalised käisid

kolleegi Mikko Heiniõga koostööplaane tuleviku suhtes.

1948. a. sündinud Mikko Heiniõ on muusikalise kõrghariduse saanud ning professionaalse muusiku ja muusikateadlasena tööd alustanud Helsingis, seal kaitsnud ka doktoritöö uuenduste ja traditsioonide seostes Soome muusikas. 1988. aastast on ta Turu ülikooli professor. Samuti on ta seal paikneva Soome Sümfooniaorkestri eesotsiooni esimees.

BAIERI RIIGIOOPERIS
KUMMITAB

Pärast suvist kuulsat Müncheni ooperifestivali läheb 11 kuuks remonti selles linnas asuv Baieri Riigiooper. Pärast hiljutist ümberehitust, mis läks maksma 50 miljonit saksa marka, on tookord paigaldatud lavaseadmetiku hüdraulikasse pugenud bakter, mis teeb parasjagu suurt hävitustööd. Isegi etenduste ajal on kultissid korduvalt kukkunud ja purunenud. Just nagu kummitaks.

programmile "Nordic Concert Series" toimunud ERSO kontserdil kõlas esiettekandes Erkki-Sven Tüüri "Aegruum". Veel mängiti Arvo Volmari juhatusel Brāhmsi I Klaverikontserdi (solist Peep Laasmann) ja Šostakoviči IX sümfoonia.

MUUSIKAKESKKOOLIDE
PARIMAD

Eesti kolme muusikakeskkooli konkursi selle aasta laureaafideks tulid nooremas grupis viiuldajad Indrek Mähar (MKK) ja Marika Pekk (HE), altist Kristiina Sillak (GO), tšellistid Kaspar Kruuse (MKK) ja Kristjan Saar (MKK), kontrabassist Laur Pikksaar (MKK), vanema grupi viiuldajad Harry Traksmann (MKK), Elo Ivask (MKK), Sigrid Kuulmann (MKK), Mai Rosenroth (MKK) ja Olga Voronova (MKK) ning tšellist Raul Seppel (MKK).

Meeles peeti ka kontsertmeisterid Ruth Ernstsonit (HE), Vlada Jeremjani (GO) ja Signe Hiisi (MKK).

ringsõidul Palamusel, Luual, Põltsamaal, Kaareperes, Tartus.

Lääne-Virumaalt

* 12. veebruaril esinesid Rakveres Arvo Leibur (viulil) ja Lauri Väinmaa (klaver).

* 23. veebruaril toimus Rakvere teatrimajas kontsert, mille esimese osa sisustasid kammerkoor "Eesti Projekt" ning K. Kikerpuu bigbänd, teises osas oli võimalik kuulata Silh' Vraitit, Kadi-Signe Seldet ja Erich Kriegerit.

Valgamaalt

* 14. veebruaril mängisid Arvo Leibur ja Lauri Väinmaa Tõrva kammersaalis, 15. veebruaril Valga muusikakoolis. Kontserdi kavas olid Dvoraki, Schumanni ja Faure'i teosed.

Raplamaalt

* Eesti Vabariigi aastapäeva eel käisid Rapla meeskoori lauljad külas oma sõpruskooril — Kose naiskooril "Krööt". Pirgu mõisas anti ühiskontsert.

Tartumaalt

* 20. veebruaril laulis Evi Vanamõlder "Vanemuse" väikese maja ovaalsaalis Rosini, Bellini ja Donizetti laule, klaveril Zoja Gertz. Laulude vahelt lugus Shakespeare'i sonette Liis Bender.

*

Veebruaris toimusid mitmetes maakondades laste laulukonkursid, kus selgitati välja parimad lauljad, kes pääsevad ETV laulukonkursile.

Meie korrespondent Marina Tamme tiirutab ja küsitleb Lõuna-Eestis

VALGAS

“Muusikalehe“ korrespondent Valgas tekitas elevust ja esialgu tekkis ajakirjaniku jaoks harjumatu olukord. Küsimusi lausa sadas. Kus “ML“ ilmub, kes toimetab, millest kirjutatakse, kuidas saab lehte tellida. Küsimused vastatud, sujus jutt kohalikele muusikaelule. Muusikajuttu ajasid Valga Muusikakooli direktor Aime Lõhmus, linna Kultuuriameti juhataja Helve Braun, muusikakooli klaveriõpetaja Lenel Rand, kauaaegne meeskori dirigent Eeva Tammemägi.

Valga linna kultuuriolukorda mõjutavad eelkõige kolm kahjuks põhiliselt negatiivset asjaolu: piir, ääremaa staatus ja raudtee. Seetõttu on linna elanikkond kujunenud hoopis teisiti kui Tartus, Viljandis või mujal. Inimeste üldine kultuuri- ja muusikavajadus on väga erinev. Muusikaelu eden-davad muusikakooli õpetajad, kes juhendavad linna isetegevuslikke kollektiive.

Nagu igas linnas, on ka siin oma koorid, ansamblid, puhkpilliorkester. “Ka paljudel asutustel on oma muusikaline taidlus“, lisab Helve Braun.

M.T. Kuidas on lood instrumentaal-muusikaga?

H.B. Kahjuks piirdub meie linna muusikapilt vaid puhkpillimuusikaga, aga see on ka heal tasemel. Meil on Lätiga ühine orkester, mida juhatab Ants Puusta. Meeldivalt on alati esinenud Aleksander Verte big-bänd. Puhkpillimuusikat on kolm aastat tublisti toetanud Valga lihakombinaat ja Maakonnavalitsus. Pillimeestel on korralik esinemisriietus, kindlustatud transport. Meie unistuseks on taastada sümfooniaorkester. Praegu aga puudub eestvedaja-dirigent. Mängijaid jätkuks, ka kuulajaid.

M.T. Kontserdielu Valgas?

Aime Lõhmus: Põhiliseks kontserdipaigaks on muusikakooli saal. Tavaliselt saadab esinejaid Eesti Kontsert. Viimati käisid meil Arvo Leibur ja Lauri Väinmaa. EK kiituseks peab ütleva, et nad on alati saanud häid

interpreete. Pidevaid kontserdikülalastajaid on 70—80 inimest. Valga kohta on väga hea, kui neist koguneb saali 50—60. Loomulikult meelitavad tippkollektiivid ja -muusikud publikut mitu korda rohkem, kuid praegusel ajal ei tasu sõit ääremaale ära.

Valga tingimustes sobib hästi kontsert kommentaaridega. Kunagi tegi sellist sarja Helju Taak. Ka “Hortus Musicus“ on väga meeldivalt oma esinemist selgitanud.

Püüame oma jõududega pakkuda kodulinlastele võimalikult palju ja mitmesugust muusikat.

M.T. Noortele koorilauljatele on tuntuks Valga noortekooride festival. Kas see tuleb ka käesoleval aastal?

H.B. Seekord toimub üritus sügisel. Sest festival nõuab omajagu kulutusi, milleks meil praegu ei ole jaksu. Arvatavasti saavad noored koorid laulma tulla alles septembris. Aga koolinoorte laulu- ja tansupidu on 23. mail. Aprilis tähistas oma aastapäeva muusikakool — nii õpilased, õpetajad kui vilistlased.

Kahjuks koguneb mõtetesse ikka kurbi noote. Mure on laululavaga, kus raha puudumisel jäid ehitamata pingid.

Kuid entusiasmi ja pealehakkamist jätkub kõigil muusikutel. Oleme harjunud töötama igasugustes tingimustes.

VÖRUS

Võrumaa muusikapäevad algasid 3. aprillil Võru Muusikakooli õpilaste kevadkontserdiga.

Eisialgu ühele nädalale (13.—17. apr.) kavandatud üritused kestavad Rahvakultuurikeskuse ja kultuurimaja “Kannel“ ühisel jõul tegelikult terve kuu.

Praegustes rasketes majanduslikes tingimustes ei õnnestunud hankida rahalist lisatoetust, mis võimaldaks kutsuda esinejaid mujalt Eestist. Kütusekriisi tõttu ei saanud kohale tulla

Tallinna Konservatooriumi muusikud. Kuid kõigele vaatamata leidis Võru Linna- ja Maakonnavalitsus vajalikud summad muusikapäevade läbiviimiseks. Tänavu on mõeldud eriti palju lastele. Meeldivalt on ühendatud kunst ja muusika.

Muusikasalongis 16. aprillil esinesid Võru Muusikakooli õpetajad. 25. aprillil andsid täispika kontserdi naiskoor “Kannel“ Aleksander Krulli ja Erja Aropi juhatusel.

Kas Võrumaal süvamuusikahuvilisi jätkub, küsisin Kultuuriameti juhatajalt, muusikapäevade peakorraldajalt Ilmar Kudult.

Hr. Kudu sõnul jätkub huvilisi igale kontserdile. Muidugi teatav tagasimineku on igas eluvalas, kuid tõelist muusikasõpra ei kohuta ei piletihind, ei bensiinikriis.

Ilmar Kudu arvates on kontserdipublikut kahandanud asjaolu, et maakondades ringireisivad haltuuramaigulised, odavate naljadega estradishowd ja keskpärased popansamblid. Paljudel inimestel ei ole võimalik käia mitmel kontserdil.

Kas on see konkurents?

Ei, kunsti ei saa massikultuuriga võrrelda. Tuleb lihtsalt pakkuda rohkem heatasemelisi kontserte ja kasvata publiku maitset. Seda ülesannet on Võrumaa muusikapäevad püüdnud täita. Loodame paremale tulevikule — ehk saab järgmisel kevadel ka tippmuusikuid näha-kuulda.

Milliseid ruume saate kasutada kontsertideks?

Muusikakool asub endises parteimajas, kus on 300-kohaline saal, mis sobib rohkem instrumentaalmuusika esitamiseks. Põhiraskus on aga Kultuurimaja saalid.

Pidite seekord piirduma kohalike muusikutega. Mida suudavad pakkuda Võrumaa lauljad-pillimehed?

Meil tegutsevad koorid ja orkestrid. Segakoor “Cantus“, dirigendid Heino Pehk ja Tiit Raud, segakoor “Tervis“ Linda Kasaku ja Aara Banderi juhatusel. Silja Ötsari asutatud noor kammerkoor “Hilaro“.

Arvan, et ka mujal Eestis teatakse meie sümfooniaorkestrit, mis tähistas eelmisel hooajal oma dirigendi Hendrik Juurikase 70. sünnipäeva. Orkestris on nelikümmend mängijat. Meeldiv oli kuulata kohalike heliloojate Samuel Onno, Paul Elkeni ja Hendrik Juurikase teoseid orkestri esituses. Kahjuks ei paista kusagilt eakale dirigendile järeelkasvu. Ootame väga dirigeerimisvõimelist keelpilliõpetajat.

Võru puhkpilliorkester Helmut Kostabi käe all valmistub sõiduks Soome.

Tulevikuplaanid?

Oleme optimistid. Meie kolmes muusikakoolis Võrus, Antslas ja Vastseliinas töötavad tublid õpetajad, kes on enamasti võrukad. Loodame, et nad suudavad anda õpilastele peale muusikaliste teadmiste ka soovi edasi õppida ja professionaalse muusikuna tulla kodukohta tagasi. Aga muusikapäevad Võrumaal tulevad järgmisel kevadel jälle.

Valga big-bänd

SAKSA PILK EESTI MUUSIKASSE

Kohalik ajakirjandus aprillikuu esimestest päevadest Karlsruhe kultuuripäevadel

Sissejuhatuseks

Otsustades käepäraste ajaleheväljalõigete põhjal ei kujunenud Eesti kultuuripäevad Karlsruhe mingiks ülesaksamaalist huvi pakuvaks sündmuseks. Vähemalt selle algusosa, aprillikuu esimene pool. Suured, meilegi tuntud Saksa lehed, nagu "Welt", "Süddeutsche Zeitung" jt., ei pühendanud neile ühtki rida. Lühikesi annotatsioone ilmus küll mitmel pool, kuid põhjalikumaid jooksivaid arvustusi peaaegu ainult üksikutes lehtedes Edela-Saksamaal — Baden-Württembergi ja Rheinland-Pfalzi liidumaal. Need on "Badische Neueste Nachrichten" (BNN), "Badische Tagblatt" (BT), "Rheinpfalz" (RP), "Stuttgarter Zeitung" (SZ) ja "Südkurier" (SK).

Otse vastandlike arvamusi on avaldatud suhteliselt vähe. Arvustused esimestele etendustele ja üritustele on enamikel juhtumitel põhihinnangult ühtlanged, kuid tonaalsus on erinev. Üldreeglina on festivalipaiga läheduses ilmuvad lehed heatahtlikumad, kauge- ja väljaanded aga tunduvalt kriitilisemad, n.ö. oktaav või koguni paar madalamad. Seejuures võib vaevalt kahtlustada kriitikat eel- arvamustikus pahatahtlikkuses — autorid on erinevad, aga nad lähtuvad harjumuslikust. Ühelt poolt ollakse kriitilised selle suhtes, mis ei vasta väljakujunenud standarditele, teisalt nurisevad vähesel määral, eksootilisuse üle. Nn. idakultuuri ilmingutesse suhtutakse otse allergiliselt. Teisalt võib ainult aimata, kas heatahtlikkuse taga on vaid viisakus või lähematest kokkupuudetest tulenev suurem valmisolek mõista ja hinnata.

"Estonia" ooperid

Kõige rohkem arvustusi — ja ka kõige vastandlikumaid — on "Estonia" esimese etenduse "Hovanštšina" kohta. Peale imetuse selle üle, et eesti kultuuripäevad avatakse vene ooperiga, ollakse üsna üksmeelsed lavastusele hinnangu andmisel. Seda nimetatakse nõukogude ooperimuuseumiks. Arvamused muusikalise külje kohta lähevad aga laihu, üldiselt on hinnang hea. "Pforzeiher Zeitung" kirjutab koguni, et nii koorist, solistidest, ja mitte ainult peaosades esinejast, kui ka orkestrist ja dirigendist võib rääkida vaid üli-võrdes. Eriti tõstavad kriitikud esile koori. Rüdiger Krohn "SZ-s" leiab aga, et ka "muusikaliselt ja laululiselt oli etendus pettumust-valmistav". Tema arvates puudusid Eri Klasi dirigeerimises dramaatilised kontuurid, koor oli ebatäpne, solistid keskpärased. Ainult Mati Palm leiab armu. "RP" arvab, et etenduses oli "rohkem jõudu kui sära" ning kärpimistega oli Šostakoviči variant Mussorgski geniaalsest rahvadraamast viidud absurduseni. Mitmed teised arvustajad peavad aga kärpimisi õigustatuks suurema dünaamilisuse saavutamiseks.

"Reigi õpetaja" on saksa kriitikute arvates "Hovanštšinast" tagasihoidlikum etendus. Suurt tähelepanu osutatakse E. Tubina muusikale. Arvamused on küllaltki vastandlikud. "BT" peab muusikat üldiselt õnnestunuks. Helilooja seab "esiplaanile vaikes toonid" ega lase traagilisi sündmusi "uppuda paatosesse". Ta kiidab orkestri kammermuusikalist käsitlust, mis laseb solistide häält esile tulla, nuriseb aga duettide puudumise üle, iga laulja on "lootusetult üksinda". See sõnapaar on ka pealkirja paigutatud. "RP" arvustaja K.G. Berg leiab aga, et Tubina teos ei kuulu nende helitööde hulka — näiteks toob ta B. Britteni ja V. Šostakoviči "Leedi Macbethi Minskis", mis, avangardismist keeldudes, kõlvad ka XX sajandi tänapäevasele. Tubina eklektilise muusika puudujäkke võimendab veel A. Miku lavastuse "idabloki maadele iseloomulik" "naivne realism". Solistid Teo Maiste, Marika Eensalu ja Ivo Kuusk, kes mitmete retsensentide poolt nii "Hovanštšinas" kui "Reigi õpetaja" kiita saavad, on K.G. Bergi arvates mõlemas ooperis "vaevast rohkem kui nõutaval tasemel".

Koorimuusika

"Estonia" galakontserti ja RAMi esinemist on retsenseerinud ainult ajaleht "BNN". Selle lehe toon on, nagu ikka, kiitev-sõbralik. Galakontserdist kirjutatakse pealkirja all "Imestus väikesel rahva kultuuriviljeluse üle" ja ka vastavas tonaalsuses. Karl Heinz Eberti arvates "ei erine eesti heliloojate looming stiililt ja väljendusviisilt... oluliselt käesolevasse sajandisse ulatuvate ooperitraditsioonide poolest". Ta kiidab koorikultuuri ja arvab, et solistid võiksid Euroopa lavadel karjääri teha, leiab aga, et "Estonia" orkestris domineerivad keelpildid puhkpillide üle. Eriti imponeeriv olnud finaali A. Boito "Mefistofelesest" 200-liikmelise koori ja orkestri esituses, mis pannud seinad värisema kui Jeeriku pasunad.

Sama lehe arvustaja Jürgen Küppers kirjutab RAM-i esinemisest pealkirja all "Maalähedane ja mõnikord virtuoosne". Talle torkab silma, et ka eesti noorema põlve heliloojad hoiavad kinni folkloori

ulatuvast traditsioonist. Oma "Taaveti laulus" kontsentreerub 1960. a. sündinud U. Sisask "erinevalt oma Lääne naabritest eakaaslastest kolleegide eksperimenteerimislustist põhitähelepanu vokaalsetele värviuanssidele" ja koor esitab neid hästi. Kalju Räästas demonstreerib muljetjätvalt oma hääleulatust, ja suurt virtuooslikkust näitab koor üles Alo Ritsingi mitte eriti uudses mereseriaalis. Muljet rikkus vaid asjaolu, et esinemiskoht — St. Stephani kirik — on liiga tugeva kajaga ja tehakse korraldajatele etteheide selle valiku osas. Pärast põhjamaiselt maalähedast kontserdi esimest osa eesti autorite loomingust kõlanud aga Lääne klassika teises osas "teatud määral eksootiliselt".

"Estonia" ballett

"Estonia" balleti kallale asuvad kurjemad kriitikud. "BNN" on võrdlemisi leebe, näeb "Kuritööde ja karistusele" osaks saanud tagasihoidliku aplausi põhjust harjumatus esituslaadis ja kiidab Kaie Kõrbi ümberkehatumisvõimet kolmes lühiballetis, samuti lauljari Leili Tammelit. "SK" loeb "Kuritööd ja karistus" balletina nõrgaks, kompenseerivat vaid A. Pärdi muusika. "RP", vastupidi, arvab, et A. Pärdi muusika on balletile kunstlikult külge poogitud. Kaie Kõrb ja Viesturs Jansons olevat küll kõrgel tehnilisel tasemel, kuid lavastus kannatavat eksalteeritud pompöössuse all ja publiku aplaus olevat tingitud ebakriitilisest Eesti-vaimustusest. Täiesti positiivse hinnangu saab vaid L. Tammeli "jõuline ja ebataoliselt varieerimisvõimeline mezzosopran". "SZ" on kategooriline: "külaliste poolt pakutu ei välju kuskil üleilse kopitanud modernismi piiridest".

"Vanemuise" etendused

Paremini ei käi ka "Vanemuise" etenduste käsi. "SK" nendib neutraalselt ja lühidalt ballettkomöödia "Amphitryoni" kohta, et A.-E. Kerge "asendab originaalse kreeka-prantsuse käsitluspõhja kreeka-eesi omaga ja sel kombel müüdi ühiskonnakriitilise eneseparoodiaga". Alati Eestit toetav "BNN" leiab, et mitmekülgne "Vanemuine" (draama, muusika, ballett) on vaatajaid oma ühekülgse esituslaadiga petnud. Kriitiline "RP" ei ole ka etenduse kunstilisest tasemest kõrgel arvamusel, kuid leiab, et oma ühiskondlik-poliitilise tõlgenduse tõttu "võib see rohkem öelda Eesti kultuurielu praeguse olukorra kohta kui Euroopa kultuuripäevade teatriprogrammi senised punktid".

Seda teravam on see ajaleht A. Schönbergi "Pierrot Lunaire'i" etenduse kohta. Nii suures ulatuses Schönbergi moonutada ei tohi, kui seda teeb "Vanemuine". Ja selgitab: "Schönberg nõuab mitte laulu, vaid et deklareerimisel tema ettekirjutatud rütmist täpselt kinni peetakse". Tõlkimisel saksa keelest eesti keelde on aga rütm paratamatult muutunud. Iseenesest tõstatatav küsimus, kas Schönbergi võib esitada ainult saksa keeles, pahane retsensent ei analüüsi, vaid lõpetab resümeeviva lausega: "Sära poolest nagunii vilets Euroopa Kultuuripäevade teatriosa eriti mittemõjus finaali".

Mõningates lehtedes antakse mõista, et Baden-Württembergi liidumaal ja Karlsruhe linn kulutasid ebaostarbekalt 1,7 miljonit marka Eesti kultuuripäevi organiseerides. Ka vaieldakse selle üle, kas tuleva-aastased Prantsuse Kultuuripäevad samuti viletsaks ei kujune, sest polevat kutsutud parimaid jõude.

Instrumentaalmuusika

Sellega võiks punkti panna ka meie loole erinevate kultuuride ja traditsioonide kokkupuutumise raskuste kohta, kui poleks olnud kolme eesti instrumentaalmuusika kontserti põhiliselt kohalike interpreetide esituses. Neid analüüsides on Saksa retsensendid, ka "RP" ja "SZ" omad, mõnevõrra mõtlikumad. Nad teevad jällegi juttu eesti muusika tonaalsusest ja folklooriulatuvast varieerimisharjumusest, ka mollirohkusest, mida seostatakse nii ajaloo kui loodusega. Kellegi professionaalsuse kohta halbu sõnu ei öelda. Positiivse hinnangu saavad E. Mägi, A. Pärt, K. Sink, E.-S. Tüür, eriti oma originaalsete lahenduste eest R. Kangro (rahvalaulude töötlus, "Tandem con Giocondo"). P. Vähi (To His Highness Salvador D.), J. Räätsa (op. 88), L. Sumera ("Serena Borealis") — kaks viimast esiettekandes — ja ka kohalikud interpreetid, eriti B. Bagger. "RP" arvustaja leiab, et erinevalt "Reigi õpetaja" eklektilisest muusikast on E. Tubina 5. sümfonia meisterlikult komponeeritud. Ulrich Hartmann "BNN-s" lisab koguni, et muusikateoreetike hulgas kuulub väited dodekafooniast kui tuleviku stiililiselt umbteest ja küsib, kas ei ole nii, et "Eesti muusikaline tee, mis keeldus tonaalset korda likvideerimast, vaid otsustades jõudu ammutada oma müütilis-folklooristlikust pärandist, mõjub seetõttu võib-olla vapramalt ja veenvamalt".

Ei oska öelda, kas lugu on just niimoodi. Aga viljastav on kahtlemata see, et kultuuride kokkupuutest sünnivad mõtisklused selle üle, kas harjumuslik ja Läänes parajasti moes olev on ikka ainuõige.

Herbert Vainu

Klapib, ei klapi

Herbert Murd — rockansambli juht: Kultuurifunktsionärid ei tule oma ülesannetega toime ja nende küüned on enda poole. "Eesti Ekspressis" nr. 18 on sellest kirjas ainult väike osa. Meile, vaatamata korduvatele pealekäämistele, ei maksnud kultuuriministeerium välja Saksa poolt üle kantud rahasid — 2000 DM. Osa artiste, nende hulgas Jaan Õun, pidid Karlsruheesse sõitma oma rahadega. Sapožnin võtab kompensatsioonimaksu, milleks tal pole mingit õigust. Nendest ja paljudest hädadest jutustas mulle Karlsruhe-poolne kunstiline juht, eesti päritoluga Boris Björn Bagger. Aega oli vähe, ei jõudnud kõigest rääkida. Suvel saame kokku ja arutame asjad põhjalikult läbi. Oleme nõus kohtuma ka Kultuuriministeeriumi funktsionäridega.

Tiiu Pauls — Kultuuriministeeriumi peaspetsialist: Aasta algul, kui transpordikulud meeletult kallinesid, tuli peale lootusetuse tunne. Aga Saksa pool ja "Estonian Airlines" aitasid hädast välja. "Estonian Airlines" vedas meie artiste omahinnaga.

Osa esialgselt Karlsruhe esinema planeeritud kollektiive liiutas Saksa pool finantsraskuste tõttu kavast välja. Eriti on kahju isetegevusansamblist — "Saare KEK-i" rahvatantsijatest, "Linnutajast" ja torupillimängijatest. Nad ju elasid selle sõidu nimel ja valmistusid aasta aega. Aga nähtavasti Saksamaal taidlejad alahinnatakse. Nüüd on raske neile kompensatsiooni pakuda.

Parasjagu tulenes organisatsioonilisi raskusi sellest, et Saksa pool polnud ühist koordinaatorit. Meiega tegelesid üksikesest sõltumatult põhiliselt kolm asutust: Badische Theater, Hochschule ja linnavalitsuse kultuurireferentuur, mille vaheline koostöö polnud laitmatu. Eriti tuli see esile kollektiivide puhul, mis esinesid mitmes liinis, näiteks RAM.

Bussiga Karlsruheesse sõitnud rockarid käitusid kasvatamatult. Algul palusid lennukisse võtta 3 inimest, neist üks haige. Siis aga tuli neid lennujaamale terve bussitais. Olid kuraasi täis — meil "EE" korrespondent kaasa, kui te vastu ei tule, siis ta kirjutab teist väga krõbedalt. Lennukis kohti oli, aga ilma piletila pealeviimine pole Saksamaal naljaasi. Kui meid lennukis toilitustati, tuli selle hind maha arvestada neile ettenähtud transpordikuludest.

Oleg Sapožnin — "Eesti Kontserdi" direktor. Veebruaris sõlmisin kultuuriministeeriumi ülesandel finantskõkkuleppe sakslastega. Kui osa kollektiive — ERSO, rock-, jazz-, folk- ja Gerretzi ansambel — otsustas tegutseda omapead, vabanes EK kohustusest, millest ka sakslastele teatasime. Osaliselt jäid meie peale transpordikulud. Kuid nähtavasti pole erafirmadel veel küllalt asjaajamiskogemusi. Murdi ansambel jättis Tallinnas rahad välja võtmata. Reede õhtul ülmus ta Karlsruhe kultuurireferentuurile raha nõudma. Siis polnud seda kuskilt võtta. Olin tõlgiks ja andsin

talle laenuks poistekoorile ettenähtud 1000 marka hädapärasteks kulutusteks.

Jüri Trei — Kultuuriministeeriumi osakonnajuhataja: Karlsruhe kultuurifestivali tähtsus Eestile ulatub kaugemale kohapealtoimunud. Sakslased andsid välja põhjalikud kataloogid ja muud materjalid Eesti majandusest, poliitikast ja kultuurist, mis lähevad üle terve maailma.

Ebatäpsusi tuli ette nii meie kui Saksa poolt. Ega nii suure ürituse puhul neid ole võimalik täielikult vältida. Mis puutub meie eraldatud Saksa markadesse, siis kontrollib Saksa pool nende kulutamist pennipealt. Jutud raha kõrvaldamisest ja "Audide" ostmisest on seega täiesti alusetud. Neid levitavad inimesed kollektiividest, kes meie teenustest loobusid, omapead tegutsedes hätta jäid ja püüavad vastutust selle eest veeretada "kultuuribürokraatia" kaela. See sunnib meid olema edaspidi rangemad riikidevahelistesse üritustesse firmade kaasamisel.

Jaak Viller — "Estonia" teatri direktor.

Meie koostöö Badeni teatriga sujus suurepäraselt. Osa kavatsusi polnud võimalik realiseerida finantsilistel, osa tehnilistel põhjustel. Tahtsime näidata oma balleti lavastajakäekirjade mitmekesisust. Aga Badeni teatri väikes saali mõõtmed ei võimaldanud sinna viia "Preili Julie'd". Pealegi ei lubanud autori-käitse meid selles lavastuses midagi muuta.

Toimetuselt. Meie ei võta endale uurija ega kohtuniku funktsioone. Arvame ainult, et arusaamatused olid tingitud põhiliselt kiirustamisest ja üksikesest mõõdarääkimisest, riigiasutuste ja erafirmade loomulikust konkurentisist ning lahendatakse nõupidamise laua taga üksiteisemõistmise viisiga. Argu jätku eesti muusikud endast maailmale nii narri pilti kui poliitikud! Kolleegid-ajakirjanikud võiksid omaks võtta kuldse reegli: ära lahm, enne kui hakkad ränki süüdistusi esitama, kuula ära ka teise poole argumentid.

Fotol (vasakult) Badische Staatstheater'i asedirektor Wolfgang Sieber, direktor Günther Könemann, Saksamaa Liitvabariigi kultuuri- ja teadusminister Gabriela Schäfer, Arnold Rüütel, Ingrid Rüütel

Kolm päeva Karlsruhe

Reportaaž kommentaaridega

Oli 1992. aasta 27. aprill. Iseseisva Eesti vähem andekad (s.t. Soome mitte tööle mahtunud) süvamuusikud koondnimetusega ERSO ootasid kannatamatult! Ennujaama rahvusvahelises (?) sektoris, punased passid pealdisega CCCP näpu vahel, sest vaatamata "Õhtulehe" pulbrikstegevale artiklile oli meie sümfoniikel siiski õnnestunud pügeda Karlsruhe kultuuripäevadele sõitvate kollektiivide hulka.

1. **vahemärkus lugejale.** Kolmveerand aastat iseseisvat Eestit on muutnud ka lennujaama tööd. Kohusetundlikud EV poolkeelsed piirikaitsejad olid hädas mitmete nägude identifitseerimisega. Hea küll, naisterahvad ja nende soengud-meigid jätsime rahule. Kuid kontrollpunktist läbipääsuga oli suuri raskusi ka nende ridade kirjutajal, kes oli paar päeva enne piiri ületamist võtnud ette ürituse, mida võib defineerida kui alalõua eraldamist rinnast lõikeriistade abil. Siiski niikaua ei lastud oodata, kuni habe taas omandab pildijärgse pikkuse...

Paar tundi lennukis mõõdu oluliste vahejuhtumiteta. Lennuväli tervitas meid sellise õhutemperatuuriga, et tuntuud lennukaaperdajalt Toomas Vavilovilt küsiti: kas tõesti Istanbul? Siiski oli tegemist Stuttgartiga. Passi- ja tollikontroll ilma erilise vahelesegamiseta läbitud (ilmselt vastavate alade töötajad streikisid), pani pürotehnikute grupp Toivo Peäse kunstilisel juhtimisel proovile lennujaama tulefõrjesignalatsiooniga sigarettide "Priima" suitsetamise teel. Ei mõjunud.

Vaikselt oli kell peale tunniajalist tahakeeramist saanud 13.00 ning imekombel polnud veel mitte midagi juhtunud. Kaua ei saanud see ometi kesta... Ja juhtuski! Kontrabasside transpordiks mõeldud veoauto jäigi ilmumata. Pärast Beethoveni pikka pausi otsustati pillid ära tuua bussidega (ehkki seal maal pole see lubatud). Taivo Sillar: "Oh, Venemaa-reiside ajal küll ja küll trenni tehtud!" Järgnes pool tundi pikantseid lugusid mõõdanikust ning bussitäie rahva tuju tõusis märgatavalt. Niikaua jõudis ka vabatahtlike brigaad oma jõu- ja ilunumbritega ühele poole.

Järgneva ebaolulise tunnikese jätkaksin sinnapaika, jätkates momendist, kui orkester oli hotellis "Ramada" (5 tärni) maha laaditud ning selgeks tehtud, et 1) toad pole veel valmis; 2) lähema aja jooksul saab kätte ainult pooled rahad, kuna on toimunud mingi jama ning 3) jutt odavatest lõunatest oli veidid üle pakutud. Vajaliku info endasse ahminud, jätkus töö sektisioonides (õllesõprade ühing, färinguklubi, preferansiosakond, kaubareisijate partei jne. jne.). Ikkagi 50 DEM-i näpu vahel ja teist sama palju veel tulemas.

2. **vahemärkus lugejale.** Kui vaadata, mida üks keskmine kaasmaalane välismaalt kokku ostab, siis alljärgnevalt mõned hinnad: teksased 19 marka, tossud ka sinnakanti, olmeelektroonika alates 30 margast... Või võtame söödava-joodava poole pealt: banaanid 2 mk/kilo, õlu alates 59 penni/purk, kangem kraam alates 6 margast. Midagi võib siiski endale lubada.

Allakirjutanu koos väikese kaaskonnaga pidas targemaks alustada linnaekskursioonist. Oli ju vaja paika panna järgnevate päevade ajakava. Selgus, et Karlsruhe pole õnneks eriti suur linn. Igatahes kaubatänav, kirik, õllekas ja lõbumaja asusid meeldivald lähestikku. Kas oli millestki paista, et Eesti päevad käivad juba neljandat päeva? — Veidike oli. Kaubatänaval mängis

(järg 8. lk.)

Mallika Veeperv
Leelo Raide

...ja ülestähendused

23. aprill 1972. a.

Meie elus on alati olnud laul ja pillimäng parimaks meelelahutuseks. Pensioniikka jõudes tuli niusugune mõte, kui teeks ühe jaurami, millega saab mängule rütmi ja hoogu juurde anda. Läksin metsa sobivat jaurami keppi otsima, aga seda ei olnud kerge leida. Sellel peavad olema oma teatud kõverused. Käisin kaks päeva metsas kõndimas, siis leidsin ühe sobiva. Tegin jaurami valmis. Mina mängisin lõõtspilli ja abikaasa Alma lõi jaurami. Isekeskis naersime, et on hea mõnel peol nalja teha. Aga see jaurami mäng lõi uusi mõtteid. Hakkasin ehitama põispilli, see tegi päris mõnusat tšello hääld. Pille meisterdasin 1972. a. kevadepoolte talvel. Meil teutses juba mitu aastat eakate peotantsu naisgrupp. Nende hulgas oli naisi, kes olid musikaalsed. Tegin neile ettepaneku midagi koos mängida. Kõik olid päri. Vana pedagoog ja lauluõpetaja Hugo Käomägi oli nõus viiulit mängima. Akordkannel oli meil ka. Paul Kaidre mängis lõõtspilli, Alma Kaidre hakkas mängima põispilli, Ville Saar akordkannelt. Tegin vanaaegse ühepoolega trummi, seda hakkas lööma Helvi Metsoja. Liidia Müürsepp pidi algul mängima akordkannelt, aga Ville Saar võttis selle ära, öeldes, et tema muid pille mängida ei oska.

Hakkasin Liidiale ehitama lass- ehk lähkerpilli, mis on meil kontra asetäitja. Vanasti, kui kontrat ei olnud, oli see basspilliks.

Linda Säks hakkas jauramit mängima ja Elle Pöder lõi väikest trummi. Eduard Säks mängis viisikannelt. Kokku sai meid üheksa mängijat.

Rajoonilehes ilmus teade, et kultuuriosakond korraldab Aakres rahvamuusika päeva — see oli 23. aprillil 1972. a.

Olime kõigest kolmel korral koos mänginud aga otsustasime sellele üritusele kaasa liiia. (...) Mängisime seal kolm lugu. Vana peotantsugrupp tantsis kolm tantsu. Ise ei osanud kiüll kordaminekut loota, kuid žürii poolt saime koguni kiita. Tookordne päev kujuneski meie kapelli sünnipäevaks. Aakris olid sel päeval ka Eesti Raadio töötajad. Mõne päeva pärast saime Eesti Raadiolt kirja, kus teatati, millal võime oma Aakres esinemist kuulata ja sooviti teada, kas oleme päri, kui raadiobuss sõidab Tõrva kapelli mängu lindistama.

Tänavu tähistab oma 20. sünnipäeva ansambel "Jauram", mis alustas Tõrva küllakapelli nime all. Praegu on juhatajaks Leo Anton, organiseeris kapelli aga Paul Kaidre.

* Käsikirja esitamisel vabariiklikule kodeerimistööde konkursile 1990. a. olid autorid Pakküla 9.-klassilise kooli 8. klassi õpilased. Praegu õpib Mallika Veeperv (fotol vasakul) Tallinnas Georg Otsa-nim. Muusikakeskkoolis, Leelo Raide Tõrva keskkoolis. Töö juhendaja Mall Saarts-Lepik on ka ise kapellis mänginud, küll trummi, kannelt, lokulaudu ja linnukest.

20. veebruar 1973

"Tallinnfilm" filmib Tõrva küllakapelli Uus tn. 12 Alma ja Paul Kaidre kodus.

Kui filmimehed meile saabusid, olid meil rahvariided seljas. Kinoreporter Ülo Tambek laskis need ära võtta ning igapäevased riided selga panna. Ta ütles, et filmivad meid

muusikaproovil kodus. Tuppja kanti suured filmikaamerad ja valgustusprožektorid ning algas töö.

Filmimine kestis küllalt kaua — kella 15-st kuni 20-ni. Võib-olla oleks kauemgi läinud, aga elekter läks ära. Terve linnaosa oli pime, sest televiisoonimehed olid oma suurte prožektoritega kaitsekorgid läbi lasknud.

Tõrva kapelli seiklusrikas sõit Tallinna tantsupeole

24. juuni — 2. juuli 1973

Rahvarõivad olid meil olemas, aga puudusid pastlad. Hakkasime otsima pastlanahka ja seda oli tarvis 12 pastlapaari jaoks. Pika otsimise peale sain sõprade käest naha. Koos abikaasa Almaga hakkasime pastlaid tegema. Nõõride jaoks oli linu vaja. Õnneks ühel kapelli liikmel — Liidi Müürsepal oli linu. Alma tegi nõõre nii, et sõrmed läksid villi.

Tuli uus mure: kust saada silinderkübaraid? Jällegi Alma plaan aitas. Vaja otsida kaabukübaraid ja nendest silinderkübarad vormida. Almal oli mõni ja saime ka teistelt. Oli halle, pruune, rohelisi, Alma värvis need mustaks ja tegi mulle ülesandeks valmistada kübaravormimisapp.

Alma hakkas kübarsepaks. Vana viltkaabu aeti keevas vees tuliseks, kisti

Tõrva küllakapell 1972. aasta aprillis

Muusikamehe

Paul Kaidre sündis 10. oktoobril 1902. a. Riidaja vallas Sangu talus. Tema isa ja ema olid taluteenijad. Sel ajal olid talutööd rasked ja nii otsisid vanemad aina uusi töökohti. (...) Paul Kaidre koolitee algas Holstre vallas Pirmastu Pulleritsu koolis. Poisi tunnistustel olid ainult viied ja neljad.

Kuna vanemad polnud võimelised Paulile üle kolme aasta kooliharidust andma, pidi noormees alustama tööd karjasena taludes, tööpoisina. Peagi tuli sõjaväekohustuse aeg. Peale ajateenistust kolis pere 1929. a. 1. mail Suisleppa Alvre talu rentnikuks.

Paul Kaidre

ning venitati talle paku peal sobiv kuju. Kui ära kuivas, pandi uus vooder sisse, pael peale ning oligi silinderkaabu valmis.

Tantsupeo kuupäev lähenes, aga muresid oli veelgi. Almal tekkis idee — kui muretses kapelli naistele ühesugused valged kleidid, millega oleks hea suvisel ajal kultuurimajas proovidel käia...

Küll oli mul hea oma kapelli naisi ära tunda. Minu arust olid nad kõige ilusamad neis kleitides.

Mõni päev enne Tallinna sõitu saime kultuuriosakonnast teada, et tantsupeole sõitjatele on määratud erirong, mis väljub Valgast 24. hommikul. Meid viib Valga jaama KEK-i buss, mis on Tõrvas kell pool kuus hommikul...

Kell saab pool seitse, aga bussi ei tule. Rongi väljasõiduni oli jäänud 55 minutit. Mis nüüd teha? Leili Jaama, Helvi Metsoja jooksid sohoosi majja, kus elas bussijuht Kalpus. Pika kauplemise peale riskis ta meiega välja sõita. Läkski sõit lahti. Olime 7 kilomeetrit Tõrvast eemal, kui lõppes bensiin. Bussijuht oli õnneks seda natuke varuks. Me olekski võib-olla Valka jõudnud, aga Miljan sõitis meile järele ning arvas, et ega te enam rongile jõua. Sõitku me parem Tõrva tagasi ja meile määratud õige buss viib meid Elva või Tartu rongile vastu.

Algas tantsupeole sõidu uus ja veel seiklusterikkam etapp. Tõrvas kino "Koit" ees ootas Valga KEK-i buss. Juhi seletuste järgi olevat buss olnud kella nelja ajal kultuurimaja ees ning olevat oodanud kella viieni. Tema teada pidanud väljasõit olema pool viis. Kõik oli segamini nagu puder ja kapsad. Ega midagi, kolisime oma pillide, pakkidega teise bussi. Algas sõit. Saime Soontagast läbi kui äkki jäi buss seisma. Vesi oli otsa saanud. Lähedal

elutee...

Alvre talust vast kilomeetri kaugusel oli Sangu talu. Selles talus oli sündinud neljast lapsest viimasena Alma, kes oli väga huvitatud laulust ja pillimängust. Paul oli sellest kuulda saanud ja ühel imeilusl 1929. a. suveõöl pani oma lõõtspilli Alma akna all helisema...

Paul Kaidre ja Alma Tederi abielu registreeriti 23. juunil 1936. a. Tõrva linnas. Paul Kaidre oli 1937.—1942. a. Tõrvas ehitustöödel.

Tulid sõja-aastad. Sõjatules põles maha Kaldreite maja. Ajutiselt koliti Valka. 1943. a. tuldi Tõrva tagasi. (...) Paul läks tööle Tõrva kooperatiivi kellassepana.

ja Tõrva külakapell

olevast ojast saime vee, aga selgus, et mootoripump ei pidanud vett. Bussi-juht ütles, et tema ei saa parandada, tihend olevat läbi. Meie kapellis oli mees, kes töötab ekskavaatoril ja tunneb hästi masinaid. Eduard Säks vaatas kõik üle ja ütles: "Sün pole midagi katki ega läbi, vaid pumbakruvid on lahti pörunud." Ta keeras vajalikud kruvid kinni. Nüüd oli uus häda — ei saa autot käima.

Meie vahvad Malle Pütsep, Leili Jaama ja Helvi Metsoja ütlesid: "Mitte üks samm tagasi, ainult edasi!" Meie inimesed hakkasid veomasinaid märguandega peatama. (...) Viimaks tõmbas üks masin meie bussi käima. Hakkasime edasi sõitma. Oli läinud rohkem kui tund kaduma. Elvas me enam rongile ei jõudnud. Tartu jaamas jooksil Leili ja Malle vaatama, kas rong on veel jaamas. Oli. Kiirustasime pooljookstes raskete pakkidega perroonile, aga rong hakkas liikuma. Naised ja Ants Säks said suure vaevaga rongile tänu Tartu meeste abile, kes võtsid asju vastu ja tõmbasid ka inimesi kättpidi üles. Hirm oli pealt vaadata: kui mõni vääratatab, ongi rongi all.

Meie, kolm meest, kellel oli kolme peale kaheksa pakki, pille ja muud, üheksas veel kapelli embleem, seisime kui kolm viletsat venda ega teadnud, mida teha (kolm meest: 75-aastane Hugo Käomägi, 70-a. Paul Kaidre, üle 50-ne Eduard Säks). Tulin mõttele küsida jaamaillemalt nõu. Hugo Käomägi läkski. Talle öeldi, et 10 minuti pärast tuleb Moskva rong ja viib meidki kohale. Kolisime oma pakkidega üle raudtee esimesele perroonile. Üle raudtee minemise eest saime valju noomituse. Sellest keelust olime teadlikud, aga kartasime, et kui nende pakkidega hakkame tunnelist treppide kaudu minema, jääme sellestki rongist maha, üle raudtee oli ainult mõni meeter minna...

Rong saabus. Vagunisatja nägi pille, kapelli embleemi, naeratas ja juhatas meid vagunisse. Nüüd olime kindlad, et jõuame ka Tallinna.

Tulime rongist kompsudega välja ja jäime mõtlema, mis nüüd teha. Korraga oma pakke perroonilt ära viia ei saa, pole nii palju käsi... Lõpuks tuli üks keskealine mees, kes teadis, mis-suguse bussiga sõita ning tuli meiega kaasa. See mees aitas meid isegi tuppa, kus juba teised ootasid ja südan valutasid. Meie, kolme mehe sõit Tallinna tantsupeole oli peaaegu võrdne Pliuhkami Tartu laulupeole sõiduga (O. Lutsu näidendist). Pliuhkam sõitis

Hiljem töötas ehitusel ja peenmehaanikuna. 1962. tuli pensioniiga. Oma maja oli ta selleks ajaks ammugi uuesti üles ehitanud, uhkema kui endise.

Vabal ajal nokitses Paul meisterdada puust linde-loome. Koos abikaasaga tekkis eriline huvi mitmesuguste kivide vastu. Põnevad kivid toodi oma koduaeda.

Suure armastusega hoolitseti õunapuude, iluaia eest. Kaunis koduaias olid looduslikud kiviskulptuurid, puidust nikerdatud öökullid, siilid, tihased, linnud pesade ja munadega, ämblik, aiavalgustid "Vana Toomas", "Poolkuu", aiavaasid...

Vabadel hetkedel sõitsid Alma ja Paul seene- või marjametsa või lihtsalt jõe ääred loodust nautima.

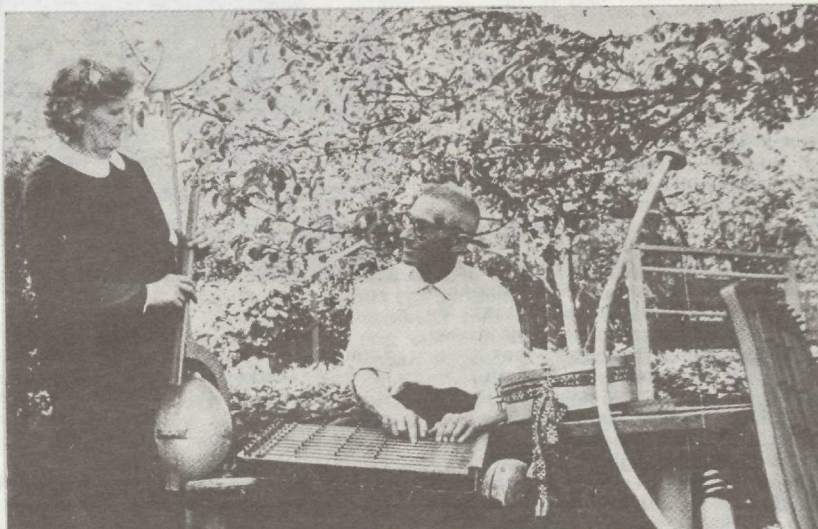
Armastasid teha maitsvaid hoidiseid ja

heatasemelisi koduveine, mis said Aianuduse ja Mesinduse Seltsi näitustel kiitvaid hinnanguid.

1972. a. pani Paul Kaidre aluse Tõrva külakapellile, mida juhtis 1979. aasta alguseni. 1979. a. 7. oktoobril lakkas tuksumast suure muusiku, pillimehe, puutöömestri, osava kellassepa jne. jne. süda.

Alma suri 25. oktoobril 1984. a. Alma on meelde jäänud kui alati rõõmus ja laulualdis naine. Oli hinnatud õmbleja, üle kõige aga imehea koduleivameister. Eriti maitsev oli tema valmistatud liha-leib...

Alma Kaidre puhkab Helme kalmistul abikaasa kõrval. Nende haul on kodu-aiakivid, mis tähistavad nutvaid linde.

Alma ja Paul Kaidre koduaias omavalmistatud pillidega

poolt teelt koju tagasi, aga meie jõudsime suurte seiklustega päralt...

29. juunil viidi meid Rocca al Mare Vabaõhumuuseumi kontserti andma. Olime seal kolme kollektiiviga: Eida-pere külakapell, Võru rahvamuusikaansambel ja meie. Muuseumis oli palju väliseestlasi Ameerikast, Inglismaalt, Bulgaariast. Neil olid kaasas väikesed taskumagnetofonid, millel nad lindistasid pillilugusid. Mõned väliseestlased võtsid aadressi ja lubasid meile pilte saata.

Õhtul oli staadionil proovikontsert. Ma pole nii palju inimesi ühes kohas oma elus veel näinud kui nüüd.

Õõbimiskohas läks taas valla tantsuks. Meie naised Leili Jaama ja Alma Kaidre kadusid äkitselt tantsijate hulgast. Leili oli end ehtinud noormeheks, kõrge nokamiüts peas. Mütsil vaskpaberist läikiv tärn. Alma oli moodne daam. Hakkasid tantsima. Varti ilmus ka Viljandi tantsupaar, keda oli see nali nakatanud. Mees, peaaegu kahe meetri pikkune, oli end daamiks ehtinud. Väike tüdruk, vast natuke üle meetri, oli noormeheks. Hakkasime mängima polkat ja samad paarid tantsisid edasi. Polka ajal lagunes Leili ära: padjad-tekid tahtsid maha kukkuda. Leili põgenes. Küll oli naeru ja käteplaginat selle nalja peale!

1. juulil sai Tõrva külakapell vabariikliku tänukirja. Siis tuli puhkpillide saatel lõpumars ja tantsupeojuhtide kätelkandmine väljakuvärvateni. Oh seda rooside, lillede kirevust! Oligi lõpp sellel suurel ja võimsal tantsupeol!

20. jaanuar 1974

Malle Pütsep tegi ettepaneku: mängime lindile lugusid ja laule ning saadame Ameerikasse! Ameerika eestlased olid tantsupeo ajal Tallinnas meid pidistanud. Saime värvifotod Californiast Ruudi Sübergi käest ning Eeri Kallas Washingtonist saatis kirja. Meil pole neile midagi vastu saata, sest meie fotod on neil olemas. Pillilugudest olid nad väga huvitatud.

Leili ja Kaljo Jaama töid magnetofoni. Lindistasime pilli- ja laululugusid 270-meetrilise lindi täis.

Esinemine Teatri- ja Muusikamuuseumis 18. oktoobril 1975

18. okt. hommikul teatas raadio meie esinemisest Tallinnas. "Õhtulehes" ja ajalehes "Sirp ja Vasar" oli sellest pikemgi lugu.

Kontsert algas kell 17.00 ja 250-kohaline saal oli rahvast täis. Püstitseisjaid oli rohkesti ja pärast kuulsimist, et pooled inimesed pidid kohtade puudumise tõttu tagasi minema.

Esinemine läks meil üle ootuste rahuldavalt. Paljusid lugusid tuli korraldada. Arasõidul oli meid saatmas kogu muuseumipere. Direktor rääkis, et ükskord varem on olnud suur saal inimesi täis küll, aga et pooled ukse taha jäävad, seda pole olnud. Rahvas olevat nõudnud 19. okt. korduskontserti ja meid taheti öömajale jätta, kuid meil polnud see võimalik.

ZINAIDA JURJEVSKAJA – KUULUS LAULJATAR TARTUST

Meie lehes ilmuvates M. Märtni lugudes selle kohta, mis juhtus Eesti muusikaelus 70 aasta eest, on korduvalt juttu olnud lauljatarist Zinaida Jurjevskajast. Meie muusikahuvilistele on see nimi vähetuttav. Seoses 10. juunil 100 aasta möödumisega selle Tartus sündinud kuulsale ja traagilise saatusega inimese elust avaldame teda tutvustava artikli.

Sõjatules hävinud maja Tartus Puiestee 41 kandis kunagi mälestustahvli, mis osutas, et seal oli sündinud Zinaida Jurjevskaja, Peterburi Maria Teatri ja Berliini Riigiooperi solist ja primadonna.

Artur Lembast jäänud plaadikogust leidsin kaks seni mulle tundmatut plaati, mis nüüd ainsatena peavad meieni tooma Zinaida Jurjevskaja kunagise kunsti. Muide, Jurjevskaja oli pseudonüüm, mille ta võttis kodulinna Tartu (tollal Jurjev) auks; tema tegelik nimi oli Lenkina.

Lauljatar sündis 1892. aastal, tegeles lapsepõlves muusikaga (mängis üsna koralikult klaverit ja võttis laulutunde), lõpetas Tartus Puškini-nimelise gümnaasiumi ning esines lauljatarina juba kahekümneühesena. Too kontsert peeti Tartu Ülikooli aulas. Järgmine oli "Vanemuises" ja seda juhtus kuulma kuulus Maria Mihailova. Toonane keiserlike teatrite esisolist soovitas tungival lauluõpingute jätkamist ja niiviisi saigi tütarlapsesest Peterburi Konservatooriumi kasvandik, professor Alma Fohströmi, kunagise "Põhjalaade Ööbiku" õpilane.

Opetajaga tal ilmselt vedas. Muide, ka meie "Estonia" esimesi arvestatavamaid ooperisopraneid Olga Mikk-Krull oli (fösi, mõnevõrra varem) eraõpilasena samalt pedagoogilt õpetust nõutanud.

Aastaid tagasi (26.09.1979) ilmus "Edasis" Aino Martini uurimusartikkel Zinaida Jurjevskajast. Sellest loeme:

"Väga hindas Jurjevskajat Artur Lemba. Meenutades esimest kohtumist konservatooriumi üliõpilase Jurjevskajaga 1918. aastal Peterburi ühes föölistklubis, kus ta Jurjevskaja esinemist saatis klaveril, lausus Lemba: "Juba sel korral paistis mulle silma see lõpmatu peensus ja sügav, üleelatud tundmus, mida lauljanna väljendas oma ettekandmises. Ka edaspidi jäi Jurjevskaja kõige tugevamaks omaduseks ühes tema ütlemata ilusa häälega tema laulus see järeleaimamatu

šarm, millega kunstnik nii jäädavalt oma kuulajaid kütkestas. Ma ei või unustada sügavat muljet, mida avaldas Jurjevskaja minu laulu "Miks nõnda valjusti" lõpufraasis "Oh surmav üksindus, oh öudne öö..." ("Vaba Maa", 3.12.26)."

Zinaida Jurjevskaja esitas kontsertidel sageli eesti autorite, oma ajastukaaslaste loomingut. Hollandis, Skandinaaviamaades, Soomes ja mujalgi laulis ta A. Lemba, A. Kapi ning M. Saare soololaule. Pole võimatu, et osa Artur Lemba varasemate aastate laululoomingust on kirjutatud Zinaida Jurjevskajat silmas pidades.

Hooajal 1919/20 oli Zinaida Jurjevskaja Peterburi Maria Teatri laval. Tulid kandvad osad "Jevgeni Oneginis", "Padeemandas", "Faustis", "Deemonis" — Tatjana, Liisa, Margarethe, Tamara. Tuli ka teenitud menu. Nimekate muusikute kirjutatud arvustused olid ainult kiitvad. Üks nendest: "Noortest jõududest, kes viimasel kolmel aastal on Maria Teatris laulnud, tuleb esikohale tõsta Zinaida Jurjevskajat."

Ei keegi teine, kui helilooja Aleksandr Glazunov juhtis tähelepanu "noorele säravale kolmiktahele vene kunstiaevas" — lauljatar Zinaida Jurjevskajale, viuldaja

Cäcilie Hansenile ja pianist Nikolai Orlovile. Samas kasvas Jurjevskaja kunstnikumaine üha. Varsti esines ta koos Fjodor Šaljaminiga Rimski-Korsakovi ooperites "Sadko" ja "Pihkvalanna", samuti kontserdil. Taas oli arvustus enam kui sooviv.

Varsti naasis Zinaida Jurjevskaja Eestisse ja esines siin ligi aasta vältel "Estonias" Tatjanana P. Tšaikovski "Jevgeni Oneginis" ning andis kontserte Tallinnas, Tartus ja Riias. Sügisel 1922 toimus Tartu "Vanemuises" lahkumiskontsert, sest

lauljatar asus ulatuslikule turneele Lääne-Euroopas. Talle aplodeeris Berliin — esialgu kontserdil, mille andis kahasse pianist Nikolai Orloviga, tolle teisega "säravast tähtedekolmikust vene muusikas". Peatselt sai Zinaida Jurjevskaja püsiangajemendi Berliini *Deutsches Opernhaus*, kus paistis algul silma taas Tatjanana. Edasi tulid suurepäraselt lahendatud Mimi ja Madam Butterfly G. Puccinilt, samuti osi R. Straussi teostes, uued kontserdid ja külalisetendused.

Neil aegadel tegutses mitmel pool maailmas Eestid seltse ja lauljatar ei unustanud esineda ka nendes — Berliinis, Pariisis, mujalgi. Tartust pärit venelanna pidas Eestit alati kalliks. Sedasama võib öelda ka lauljatar venna Nikolai Lenkini (1891—1955) kohta, kes oli Tartu Etnograafiamuuseumi raamatukogu juhataja.

Juba tunnustatud kunstnikuna võttis Zinaida Jurjevskaja ette õpireisi Itaaliasse. Teda kuulsid "*Metropolitan Opera*" esindajad ja... lauljatarile Tartust tehti effepanek tulla New Yorki — esimese lepingu kohaselt tervelt viieks aastaks!

Paraku juhtus siis midagi katastroofilist. Dokument pidi kõigi lubaduste kohaselt olema juba ammu saabunud, kuid lauljatar ootas seda ikka veel pikisilmi. 3. detsembriks 1925 oli ette nähtus kontsert Leipzigi *Gewandhaus*. Paraku ei kuulnud sealne publik enam ta laulu, ja ka hilisem mitte. Küllap häiris kunstnikku New Yorgi lepingu arusaamatu viibimine, mida võis seostada ju viisaka äraütlemisega. Igatahes sõitis ta kiiruga Šveitsi ja kukutas enese Andermatti Kuradisillalt Rhone'i jökke. Oodatud leping saabus paar päeva hiljem...

Mälestustahvel Tartus majal, kus sündis Zinaida Jurjevskaja, kandis pealdist: "Mäletage mind"...

HEINO PEDUSAAR

Kolm päeva Karlsruhe

(algus 5. lk.)

akordioniduo, kes lähemal vaatlusel osutusid Jaan Sommeriks & Allan Jakobiks. Tundus, et too muusika läks päris ilusti peale, DEM-id igatahes kukkusid akordionikasti, mis demonstriatiivselt oli mängijate ees avatud. Pikem peatus tehti kaubamajas, kus ühe kasti lähikonnas kostis kõva tammikueedilikk juttu m...hammastega võrtsitatult. No muidugi — teksased 19 DEM!!!

3. vahemärkus lugejale. Parim lahendus on iseenesest tulev lahendus. ERSOI seisab juulis ees USA-gastroll ning

sellega seoses tõstatasid mitmed mehed üles riietusküsimuse. Tööpöolest, mõnigi frakk läikima nühitud, pükstel paigadki lapitud — selliseid ei lasta Ameerikas hernehirmutisteks ka mitte. Nüüd aga topi või terve ERSO teksastesse firmalt VINGAR...

Edasine aeg kuni hommikusöögini möödus üpris sündmustevaeselt, tegeldi sellega millega ikka. Nende ridade kõrvalt japanija sai siiski põhitegevuse kõrvalt päris huvitava infi bändihullult pöranadaluse hüüdnimega Peedu. Nimelt olevat tekkinud kõva pahandus lennuki peale pürgivate bändimeeste ja meie kultuurirüürokradide vahel, kes väitsid, et bändimeestele pole tagasilendu ette nähtud. Ega olnudki, aga muidu oleks lennuk teinud praktiliselt tühja otsa. Või kartsid kultuuribürokradid, et neile ei jätku

pardal pakutavat konjakit (väga kehv mark muuseas)?

Hommikusöögil (tuletame meelde, ainuke effenähfud söögikord) tehti imesid söödava sihikindla hävitamise alal. Guinnessi rekordite raamatusse oleks mahutunud niihästi lauas viibimise aeg kui ka söödud toidu hulk. Nii mõnigi lahkus lauas äärmise kahjutundega ja ainult sellepärast, et oli vaja minna proovi.

Jätkus jama kontrabassidega. Transat ei tulnud järjekordselt ning proovi Brahmsi saalis alustati allakirjutanu kontsertmeisterdamisel, kuna esimesed kolm mängijat olid läinud pillide järele. Vaatamata raskele eelnenud ööpäevale ei olnud orkester oma löögijõust eriti palju kaotanud ning maestro Kalle Randaluga võis teha proovi ilma piinikkust

Kas tõesti rasked ajad? HÄÄLETAGEM ROJALISTIDE POOLT!

Hea lugejal
Käesolevas lehenumbris alustame vastuse otsimist küsimusele: kuidas elada üle raskeid aegu? Lähemates lehenumbrites saavad sõna meie süva- ja levimuusikud, määndžerid, sponsorid, tänulikud kuulajad — ja miks ka mitte lihtsalt "inimesed tänaval"?
Pikemaid kirjutisi ning lühemaid arvamuseavaldamisi ootab aadressil EEO025 Tallinn, Lodjapuu tee 61

rubriigi vastutav toimetaja

Toimetaja õigusi kasutades teeksin avalöögi ise. **Mati Põdra**
Küsimus raskete aegade kohta pole allakirjutanu väljamõeldis. Otse vastupidi — nende ridade autori arvates tundub probleem olevat sulepea otsast välja imetud. Raskeid aegu pole kunagi olnud, ei ole praegu ega tule ka tulevikus.

???

Selles arvamuseavalduses pole minu meelest mitte midagi imelikku. Püüan oma väidet järgnevalt põhjendada võimalikult mitmete vaatevinklist.

ERSO artistina võin öelda, et:

— orkestrandi palk pole küll maailmatasemel, ent on suutnud enam-vähem inflatsiooniga kaasas käia;

— orkester on märksa aktiivsemalt gastroleerima hakanud;

— kümne aasta jooksul pole toimunud erilisi nihkeid kontsertide külalastavuse osas, on endistviisi tühja saali ja ka puupüsti täis sümfooniakontserte;

— vaatamata sellele, et välismaale tööle ja õppima on siirdunud orkestrijagu muusikuid, pole orkestri mängutase langenud;

— muutunud pole ka külalissolistide ja dirigentide osakaal orkestri ees.

Eesti Noorte Keelpilliorkestri peadirigendina võin öelda, et:

— vastuvoolu ujujaid pole kunagi sallitud ning kui ka omal ajal kultuurijuhid leidsid rahasid millegi analoogilise tegemiseks, olid osavõtjad teistpidi ahistatud — kohustuslikkuse raske koormaga;

— nagu ka 10 aastat tagasi, ei huvita meie haridusjuhte põrmugi, millega kooliõpilased tegelevad vabal ajal;

— kuna sponsorlus polnud ka 5 aastat tagasi võõras nähe, kukub noortekollektiividele endistviisi raha sama palju (loe: vähe) kui tookord;

— publik moodustub, nagu ka 10 aastat tagasi, lapsevanematest-sõpradest-tuttavatest ja muusikutest, juhuslikke külalisi ei esine peaaegu üldse;

— ja lõpuks ei lase tõeline muusik ka mitte praegu end heidutada välissõitide nappusest või suurest isiklike rahade kulust.

Ikka veel Konservatooriumi tudengina ütleksin lisaks, et:

— keskmine tudeng elab sama kehvasi kui omal ajal ning teistpidi vaadates kasutab ka samasuguseid soodustusi;

— õppekorraldus hakkab tasapisi Euroopale lähenema;

— tudengite rajataguseid õppevõimalusi ei saa enam kokku lugeda;

— Konservatooriumi kollektiivid käivad Lääne vahet tihedamini kui kunagi varem.

Nõndaviisi et — kus on siis need rasked ajad, mis äkitselt kätte tulnud?

P.S. Minuga mitte ühel meel oleva mehe arvamus on kirjas kõrval. Ühtlasi pakub see autor välja oma retsepti, kuidas olukorrast välja tulla. Oleme mõlemad lõppimishimulised noored mehed. Meeleldi kuulame ka tõsisemate inimeste mõtteid.

M.P.

Mait Martin

HÄÄLETAGEM ROJALISTIDE POOLT!

Hääletagem rojalistide poolt!

Tõsiasi, et eesti (muusika)kultuurile on saanud rasked ajad, ei üllata vist enam kedagi. Ei pea ilmingimata olema noor vihane mees, et raevunult ringi vaadates kõigile puudustele ja vajakajämistele näpuga näidata ja teha laialivalguvat kriitikat. Igale vähegi mõtlevale (muusika)inimesele on aga selgeks saanud, et lõppude lõpuks on kõigi meie murede ja ebakindluse taga see vägagi vastakaid tundeid tekitav nähtus — raha. Sest kui leiduks raha, leiduks ka selle kulutajaid, ja kui juba kulutatakse, siis kindlasti ka kultuurile jne. jne. Teoreetiliselt oleks kõik justkui väga lihtne ning arvatavasti kusagil see nii ka toimib. Olles aga ise praegusest eesti muusikaalust veidi teadlik, ei kujuta küll hästi ette, mismoodi mõtlevad näiteks sel kevadel Muusikakeskkooli ja muusikakoolide lõpetajad, kel "elu risteel" tuleb valida — kas "Estonian Business School" või muusika ning suvised soome maasikad? Ning loomulikult pole siin asi äraelamises (pole mõtet laskuda nii madalale, et hakata rääkima nälgjast), vaid hoopis milleski muus — korralik instrument, keeled, trostid, huulikud, noodid jne. jne. Kui juba ERSO-s (Eesti esindusorkestris) mängivad Konservatooriumi tudengid kutsuvad end tõgades "kõrgepalgalisteks", siis...

Niisiis, mida oleks vaja teha selleks, et ka viie või kümne aasta pärast vajaks Eestimaa muusikat, et haritud interpreetid saaksid oma oskustele väärlist tööd, et heliloojatel oleks tellimus, et muusikakultuur ei närtsiks ega närbuks?

Selleks oleks muusikutel viimane aeg asetada oma panus juba alanud poliitkaruletis, sest poliitikast ei saa vist varsti küll keegi enam ei üle ega ümber. Järgneb üleskutse: "Kõik hääleõiguslikud muusikud! Isamaa on jälle hädaohus, Riigikogu valimised aga ukse ees! Panus tuleb seekord teha rojalistidele ning ainult neile! Eesti Rojalistlik Partei on meie ainus lootus ja väljapääs!"

Miks? Sellepärast, et ainult niimoodi saame me juba õige pea Eestimaale oma kuninga. Koos kuningaga aga ka loomulikult kuninga õukonna. On ju ilmselge, et igas korralikus õukonnas (ning just sellist korralikku me ju kõik soovime) on oma õukonnakapell, õukonnateater, õukonnahelilooja, õukonna muusikaõpetajad jne.

Loomulikult ei oleks see veel kõik. Iga kuningas vajab oma võimu kindlustamiseks aadelkonda, kes varem või hiljem Eestimaa kauniks restaureeritud mõisad võtab taas oma valdusse. Muusiku mätta otsast vaadates: Põltsamaa hertsogi õukonnaflootist — see kõlab ju uhkelt! Või: Aaspere krahvi hoovikomponist — paneb ju mõtlema, mis?

Kui veidi mõtet edasi arendada, näeme, et lahendatud saaks veelgi enam probleeme, kui esialgu soovisime. Lisaks muusikute aineline heaolu tõusule (sest ükski korralik krahv või hertsog ei lubaks ju oma isiklikul orkestrandil või lauljal nõnda virelda ja hultuuraotsi teha) laheneks ka kultuuri detsentraliseerimise mure, tekiks äärmiselt tervistav konkurents (läbi aegade on ju aadlikud oma muusikutega püüdnud üksteist üle trumbata) ning kogu muusikaalu elavneks märgatavalt. Kes kipub õukonnamuusiku loometingimustes kahtlemata, sellele soovitav värskendada oma mälu muusikaajaloo unustamatute lehekülgedega J. S. Bachist, G. Ph. Telemannist, G. Fr. Händelist, A. Corellist, J. Haydnist jpt.

Ning lõppude lõpuks — kas pole mitte meie kätes ja meie otsustada, kuidas tuleviku-Eesti hakkab välja nägema. Kes teab, ehk jõuab juba meie põlvkond elada päevani, millal Toompeal saab võimule esimene Eesti valgustatud monarh!

tundmata. Subjektiivne arvamus: Kalle on Saksamaa-aastatega eriti palju muusikalise mõtlemise osas edasi liikunud. Sai ka selgeks, et sellistel isadel pole Eestis praegu midagi teha.

4. vahemärkus lugejale. Kui läks Rannap, leiti kirjutajad, kes sodisid paberile 11 negatiivset arvamust "kodumaa reeturist" ja tema musikaalsusest. Kui läks Randalu, ei julgenud keegi iitsatadagi (ehkki urgitemisväärselt oleks ju leitud). Kas arvasid prominentsed isikud, et nad ei naeruvääristanud endid juba Rannapi-teemaliste paskvillidega? Ja ikkagi oleks huvitav kuulda kirjasolkijate arvamust nüüd, aastate tagant. Ehkki juba võib ette kujutada vastuseid a la "mind käsiti"...

Õhtusest kontserdist vast niipalju, et

läks, nagu pidi minema. Nende ridade kirjapanija jaoks oli see kontsert tõttõeldada esimene kord näha täis saali ja kuulda, mis asi on korralik aplaus.

Et lugejat ei tohiks eriti huvitada sellised parameetrid, nagu ärajoodud õlle litraaž vms., võikski kontsertreisile siinkohal joone alla tõmmata. Kuid "tänu" juhuslikule kohtumisele Jüri Gerretzi kammerorkestriga kontserdi vaheajal sai allakirjutanu veidi mõtlemapaneva kuuluse kaasteadjaks. Nimelt olevat meie maal Karlsruhe rahadest kaotsi läinud ligi 100 000 (sada tuhat) DEM-i. Noored muusikud pidanud seetõttu näiteks maksma omast taskust paar bussiootsa ja mõne hotelliöö...

Edasine gastroll kulges juba inertsiiga lõpuni. Millegi jalustravavaga enam ei

üllatatud, kuigi autoriga koos liikunud vaskpillimängijad suutsid pillipoes välja kaevata sordiinid firmalt Jaan Kiiv Estonia Theatre Tallinn. Allakirjutanu sai partituurilehti tagant ära vaid jõuga, ent selleest koos paari väärtusliku partituuriga. Otsad Karlsruhe—Stuttgart ning Stuttgart—Tallinn möödusid rahulikult; kui lennuk Tallinnas rattad maha löi, oli ka Eestisse saabunud kevad.

Tallinn—Stuttgart—
Karlsruhe—Tallinn
Mati PÕDRA

Kas Beethoven sündis uuesti?

Reinkarnatsioonijuhtude uurimisega on tegeldud üle maailma. Eriti palju fakte on selle kohta teada budistlikest ja hinduistlikest maadest, aga ka mitmes kristluse mõju all olevast piirkonnast, kus uuestisündi võetakse loomuliku sündmusena. Meie, faktidesse armunud eurooplased, vajame kõigepealt tõendeid, siis alles usume...

Juba mõnda aega erutab üks sündmus kogu Inglismaad. Seal elab poiss, 15-aastane, keda peetakse Ludwig van Beethoveni (1770—1827) reinkarnatsiooniks. ASHLEY WASS sündis geniaalse helilooja 150. surma-aastapäeval. (26. märtsil), tundis viieselt peaaegu kõiki tema teoseid, üheksaselt kirjutas absoluutselt täpselt ümber ühe Beethoveni sonaadi.

"Beethoven on mulle ainus ja kõik," ütleb mustajuukseline poiss, kes muusikalise imelapsena on võitnud palju auhindu. "Beethoveni muusika mõjustab mind väga. Kui ma tema muusikat mängin, suudan ma jagada täpselt neid tundeid, mida tema komponeerides pidi läbi elama! Ma olen talle väga lähedane."

Kuidas Ashley jõudis muusikasse? Kodu Inglise merekuurordis Skeignessis hoidis ema Jackie Wass (41) ühte ilusat klaverit, millel keegi ei mänginud. "See oli pärit veel minu vanavanematelt," ütleb Ashley. "Ma hakkasin kindla sihita veidike klimberdama — ja teadsin äkitselt: sa pead õppima ja seejärel mängima. Ma anusin klaveritunde."

Vanemad algul rõõmustasid, siis hämmastusid, kuna väikemees tegi välkkiireid edusamme, andis kontserte, hämmastades kõiki Beethoveni-asjatundjaid. 1990. a. autasustas printsess Diana teda Londonis muusikaauhinnaga "Meisterlaste", mõõdunud aastal mängis ta Beethoveni Esimest klaverikontserti koos Manchesteri Kammerorkestriga — kuulajad olid vaimustuses! "Kust tema anne pärit on, see on mulle

täielikult seletamatu," mõtiskleb isa Peter Wass (42). "Jackie ja mina oleme võrdlemisi ebumusikaalsed."

Ashley, kes õpib ühes Inglismaa lugupeetavaimas muusikaõppeasutuses, on oma südamesoov, mida tema vanemad tahavad täita: "Ma sooviksin Saksamaale, Bonni — ma pean nägema Beethoveni sünnimaja!"

"Bild der Frau"
Mauretania Gregori järgi
Aime Kons

Asjatundjad kinnitavad: Ashley on ärrganud Beethoveni hing ja talent. Võtke endale veidi aega ja silmitsege mõlemat nägu. Kas ei näi nad hämmastavalt sarnased? Ühesugune silmalõige! Samaugune energiline suu.

Ta tuleb siiski!

II Suveakadeemia kavad valmis

Arvatavasti mäletavad vabariigi keelpilliõppurid kümnet päeva Luunjas möödunud aasta augustis. Tookord lubasid organiseerijad järgmisel aastal üritust korrata. Kuigi vahepeal on toimunud mitmesuguseid kultuurile halvasti mõjunud nihkeid majanduslikus mõttes, ei ole nende ridade autor koos oma mõttekaaslastega lasknud end heidutada.

Mõistagi ei kopeeri II Suveakadeemia esimest. Niihästi tunniplaani kui ka osavõtjaskonda on muudetud küllalt suurel määral. Alljärgnevalt kõigest järjekorras.

II Suveakadeemiasse oodatakse viie õppegrupi esindajaid.

Meistriklassi fõöst loodame osa võtma eelkõige neid noori, kellel tehtud kutsevalik suunaga "solist+orkestrant" (muusikakolledžite vanemad kursused, konservatoorium). Kursus on mõeldud professionaalsete mänguharjumuste kinnistamiseks ning süvendamiseks, põhirõhk on asetatud individuaal- ja kvartettitundidele. Vajaliku kvoorumi olemasolul rakendub fõöle ka kammerorkester.

Eesti Noorte Keelpilliorkestri artistidele on Suveakadeemia ettevalmistuseks konsertidihooajale 1992/93. Õpitakse põhiliselt sama plaani järgi kui meistriklassis.

Meistriklassi ja ENKO kursustel on võimalik õppida ka valikaineid. Seekord on välja pakkuda pilliõpetus (vioola, klaver, kitarr) ja dirigeerimine.

Õppestuudio üksed on lahti kõigile neile, kes ei tunne end pillimängus veel

täiesti tarkadena. Lisaks individuaal- ja orkestritundidele leiame õppeplaani solfedžo (täiesti eksperimentaalne programm); võimaluse korral tegeleme süvendatult ansambli mänguga jt. noodistlugemist arendavate ainetega.

Kitarriste organiseeritakse Eestis viistigi esimest korda. Viimasel ajal on kitarripopulaarsus järsult tõusnud. See tõigi mõtte kaasata Suveakadeemiasse ka kitarrimängijad. Noor pedagoog **Mait Martin** on tunniplaani lubanud panna üht-teist põnevat. **Pedagoogide täiendõpe** on mõeldud niihästi juba (eelkõige LMK-des) tegutsevatele keelpilliõpetajatele kui ka samale rajale astuda soovivatele tudengitele. Loenguid peetakse keelpillimängu õpetamise ja orkestritöö metoodikast, psühholoogiast, õpetatakse dirigeerimise aluseid. Toimuvad praktikapäevad, kus kursustel on võimalus seista ka orkestri ees. Eraldi aeg on reserveeritud nn. seminaride jaoks, kus on võimalik sirgeks vaielda praktiliselt kõiki pilliõpetuse- ja muudki probleeme.

Kindlasti saab tehtava töö efektiivsust ja kvaliteeti kontrollida **kontserttegevuse** kaudu. II Suveakadeemia plaani on võetud 6 avalikku õppejõudude, õpilaste ja orkestre kontserti. Tuleb ainult jälgida eireklaami!

Tegijate hulgas leidub niihästi juba tunnustatud kui ka alles alustavaid pedagooge. Ravis lubasid olla kõik I Suveakadeemias tuffavad näod. Mõistagi pole välistatud üllatused. Õppejõud on valitud

arvestusega, et viia õpetatav materjal igaüheni vastavuses tema ea ja muude teguritega. Siinkohal on ka paras aeg rahustada maha need õppurid, kes ei julgenud tulla I Suveakadeemiasse. Meie õhkkond on niivõrd hirmuvaba, et igasugused kartused on täiesti asjatud. Ja kuidas kõlas üks julge hundi rinnast kõnelev vanasõna?...

Kahjuks ei saa lõpetada just väga rõõmsates toonides. Akadeemia korraldajad on sunnitud fõstma osavõtumaksu 0,3 kuupalgamiinimumi peale. Ausalt öeldes ei kompenseeri seegi raha kõiki kulutusi, kuid rohkemat ei luba küsida südametunust. Traditsiooniliselt on mõeldud paljulapselistele ja poolikutele peredele, samuti juhtumite, kui mõnest perest tuleb kohale rohkem kui üks esindaja. Muidugi võib abi osutada kohalik haridus- või kultuuriosakond.

II Suveakadeemiasse saab registreeruda telefonidel Tallinn 232255 Mati või Tartu 94817 Ave. Registreerimine lõpeb 15. juunil. Edasi kuni 30. juunini registreeritakse ainult vabade kohtade olemasolul, kuid siis on osavõtumaks juba 0,6 palgamiinimumi. Niisiis — kohtumiseni 2.—23. augustil '92 Luunjas!

Kõikide korraldajate nimel
Mati Põdra
Suveakadeemia juhataja

Mittemuusikalised materjalid MMM

C. Nierenberg
H. Calero

INIMEST LUGEGE NAGU RAAMATUT

(Algus ML nr. 3/4)

3. Hinnang

Kõige sagedamini interpreteeritakse valesti žeste, mida võime nimetada hinnangulisteks žestideks. Neil on sarnasust mõtlikkusele ja unistamisele.

Nii nagu meie edu töös ja ühiskondlikus elus sõltub paljus suhtlemisest, teadmistest ja hinnangust informatsioonile, mida oleme saanud tagasiside kaudu, nii on see iseloomulik ka inimestele, kes tahavad teada, kui täpselt nende teade vastu võeti.

Matemaatikaõpetaja seletab tähtsat ainelõiku. Ta märkab, et Fred vaatab teda ainiti liikumatute silmadega, keha on pingul, välja sirutatud, jalad surutud vastu põrandat. Te arvate, et ta kuulab tundi? Te eksite, kui arvate, nagu oleks ta tõesti huvitatud. Noor õpetaja, kes pole sellise poosiga harjunud, võib sisse kukkuda, kogeenenum mitte. Fred lülitus tunnist välja ja kasutab maskeerimisvõtet, et kinnitada õpetajale, et ta hoolega kuulab. Charles istub tooli äärel, pea kergelt kallutatud ja käele toetatud. Õpetaja ei eksi, kui otsustab, et Charles on ainst huvitatud.

Käsi põsel (joon. 5)

Suur skulptor Auguste Rodin süvenes tähelepanelikult žestide keelde, kui ta modelleeris oma "Mõtletjat". Kes kahtleks, et see on sügavalt probleemi lahendamisse süvenenud inimese kujutis? Inimesed, kes võtavad samasuguse poosi, kui Rodini "Mõtletja", toetudes põsega käele, on tavaliselt sügavalt mõttes.

Kui inime võtab asendi, mida me nimetame "kriitilise hinnangu žestid" (joon. 6), viib ta käe näole, toetab lõua peopesale, lükkab nimetissõrme mööda põske üles, teised sõrmed on allpool suud.

Kallutatud pea

Charles Darwin näitas oma varastes töödes, et loomad, nagu inimesedki, kipuvad pead kallutama, kui nad midagi huvitavat kuulevad. Naised saavad selle žesti tähendusest aru juba varases eas. See loob mulje tähelepanelikust kuulamisest. Nad kasutavad teadlikult seda võtet, kui neil on tegemist mehega, kellele tahavad mõju avaldada. See neil enamasti õnnestubki.

Lõua sügamine (joon. 7)

See žest: "Hästi, mõtleme" on levinud ilmselt kogu maailmas. Kasutatakse, kui inimene on tegevuses otsustamisega. Juba Darwin märkis, et erinevad inimesed kogu maailmas "vahel asetavad käe habemele, puudutades tavaliselt põidla ja nimetissõrmega näo osi, tavaliselt ülemist huult." Henry Siddonsi "Retoorilistes žestides" on öelnud: "See žest tähendab, et tark inimene langetab otsust".

Laval, eriti Shakespeare'i teatris, võib näha, kuidas näitleja sooritab seda žesti üheaegselt sõnadega, mis väljendavad tähelepanelikku uuringut või analüüsimist. Malemängu jälgides võib sellist žesti tihti tähele panna mängija juures, kes peab tegema järgmise käigu. Pärast otsuse vastuvõtmist lõpetatakse sügamine, ja mitte ainult sellepärast, et kätt vaja läheb. Paljud asjalikud inimesed kasutavad seda žesti, kuigi mõned püüavad teda varjata, sooritades ainult vähemärgatavaid sügamisliigutusi.

Sellele žestile on olemas ka vastav näoilme — kergelt viidukil silmad: inimene nagu püüaks probleemile lahendust leida kaugelt eemalt.

Žestid prillidega

Väga laialt levinud variant on võtta aeglaselt ja ettevaatlikult prillid eest ja hoolikalt klaase pühkida, isegi siis kui seda vaja pole. Mõned sooritavad seda rituaali 4–5 korda tunnis. Ma salvestasin seda žesti, mida võib tinglikult nimetada "mõtlemispausiks", pingeliste läbirääkimiste ajal palju kordi. Enamikul juhtudest tahtis inimene saada ajapiikendust või aega oma seisukoha läbimõtlemiseks enne seda,

kui otsustavalt vastu vaielda, selgitusi nõuda või küsimusi esitada.

Sellesarnane žest aja võitmiseks võetakse appi ka siis, kui võetakse eest prillid ja asetatakse nende sanga ots suhu (joon. 8). On ju raske rääkida, kui midagi on suus, nii et jääb vaid tähelepanelikult kuulata. Kasutatakse ka vältimaks kõnelemist, kui tahetakse algul mõelda. Kui esemeid, mis on käes, haaratakse huultega või näritakse, võib see ka tähendada, et inimesel on vaja lisainformatsiooni.

Ringikõndimine

Paljud inimesed kasutavad seda võimalust, püüdes lahendada keerulist probleemi või vastu võttes rasket otsust. See on väga positiivne žest. Kuid sellega, kes ringi kõnnib, ei peaks vestlema. See võib häirida tema mõttekäiku ja segada otsuse vastuvõtmist. Paljud kaupmehed saavad aru, kui tähtis on jätta rahule potentsiaalne klient, kui ta kõnnib ringi ja mõtleb, kas tasub osta.

Paljud läbirääkimised on olnud edukad seetõttu, et üks osavõtjaist istus keelde hammustades ja mitte sõnagi rääkides, kuni teine täitis oma otsuse vastuvõtmise rituaali vai-pa mööda kõndides.

Ninajuure hõõrumine (joon. 9)

See žest on sageli ühenduses suletud silmadega ja räägib sügavast keskendumisest ja pingelisest mõtlemisest.

Sisemise konfliktiga inimene võib pea alla kallutada ja hõõruda oma ninajuurt, et kontrollida, kas ta tõeliselt on sattunud sellisesse koledasse olukorda või on see lihtsalt hirmus uni. Ootame vaikselt, kuni ta ütleb välja oma vastuväited arutatavale küsimusele. Me ei püüa teda sellest seisundist välja tuua. Vastupidi, me saame aru tema tundeist ja ootame, kuni ta väljendab oma kahtlusi.

(Järgneb)

VÕTMEMÕISTATUS

8+9 heliloojat.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	
		37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51		
			52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64			
				65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75				
					76	77	78	79	80	81	82	83	84					
						85	86	87	88	89	90	91						
							92	93	94	95	96							
								97	98	99								
									100									

AAAAAAAAAAAA BB CCCCC DDD EEEEEEE F GGG HHHH IIIIII J KK
 LLLLLL MM NNNNNNNN OOO P RRRRRRRRRRRR SSSSSS Z TTTT
 UUU VVV W Ö Y

1.—14. 1678—1741 15—26. 1860—1911 27.—38. 1865—1957 39.—49.
 1822—1890 50.—62. 1813—1883 63.—73. 1745—1801 74.—88. 1874—1951
 89.—100. 1659—1695
 I 98 8 64 66 56 11 74 20 — 27 16 53 42 91 80 71 21 70 — 90 79 88 69 26 1
 62 92 7
 II 89 28 51 5 77 34 100 78 86 96 — 23 40 6 47 4 99 98 21 70 9 63 — 43 95
 13 7 35 44 72 4 85 36 19 17
 III 97 93 87 32 12 24 37 31 49 65 25 61 63 — 75 98 14 60 94 24 4 77 21 —
 28 56 95 46 45 13 68 16 33 9 30

I 1900—1939 1885—1959 1911—1978
 II 1887—1970 1931—1983 1873—1918
 III 1889—1962 1900—1986 1905—1982

Peatoimetaja: Mart Vainu

Muusikaleht

Tegevtoimetaja: Mati Põdra
 Sisutoimetaja: Aime Kons
 Lõuna-Eesti korrespondent: Marina Tamme
 Masinakiri: Piret Jutta
 Tell. 83 2. Trk. "Oktoober"

Väljaandjad:
 "FRATRES" ja EV Kultuuriministee-
 rium
 Tallinn 34(EE0034) pk. 996.
 Teisipäeval ja neljapäeval 14.30–16.00
 525-124

*Aamatupala:

92 - 792a
 22. 07. 92